

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК МАЙБУТНІХ СУДНОВОДІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Мороз О.Л.

кандидат філологічних наук, доцент
кафедра англійської мови в судноводінні
Херсонська державна морська академія

Головним пріоритетом учасників освітнього процесу – від посадовців Міністерства освіти до викладачів закладів освіти – є адаптація до потреб здобувачів освіти, які залежать від багатьох факторів та чинників. Одним з таких важливих чинників вважаємо безпекову ситуацію, яка диктує вимоги до організації освітнього процесу. Стрімке поширення світом пандемії коронавірусу у 2019 році призвело до суттєвих змін в організації освітнього процесу загалом, та у закладах вищої освіти зокрема. Викладачі почали шукати та застосовувати нові стратегії та методи навчання задля забезпечення навчальних досягнень здобувачів освіти [3]. У той період викладачі активно займалися вивченням, застосуванням, удосконаленням методів онлайн роботи зі здобувачами освіти. Освітяни змушені були адаптуватися до дистанційного або частково дистанційного (змішаного) навчання.

Втім, повномасштабне вторгнення та військова агресія сусідньої держави, уведення воєнного стану на всій території України унеможливили офлайн навчання через ризики для життя як здобувачів освіти, так і викладачів. Оголошення вимушених канікул на два тижні дало змогу Міністерству освіти та науки напрацювати деякі документи. Так, 15 березня Верховна Рада України розширила гарантії для здобувачів та працівників закладів освіти, наукових установ в умовах воєнного стану. Держава законодавчо закріпила гарантії на організацію освітнього процесу в найбільш безпечній для його учасників формі [1, 12] – дистанційній.

Дев'ятнадцять місяців, що минули з початку повномасштабної війни, дали змогу університетам адаптуватися до надскладних умов та невпинно продовжувати пошуки шляхів вирішення проблем в організації навчання здобувачів освіти, адже незважаючи ні на що, маємо продовжувати надавати якісні освітні послуги здобувачам освіти, готувати висококваліфікованих, компетентних та конкурентоспроможних фахівців.

Півтора навчальних роки функціонування в режимі онлайн виявили низку викликів, як для викладачів, так і для здобувачів вищої освіти і, тим самим, змусили науково-педагогічних працівників замислитися над шляхами оптимізації та вдосконалення освітнього процесу, подолання або, принаймні, мінімізації тих труднощів, які виникали під час надання освітніх послуг.

Метою нашого дослідження є поділитися власним досвідом онлайн роботи з курсантами Херсонської державної морської академії та практичними шляхами вирішення/мінімізації труднощів, які застосовуються нашими викладачами при викладанні дисципліни «Морська англійська мова».

Серед усіх проаналізованих нами складнощів організації та імплементації освітнього процесу в режим онлайн найкритичнішими, на нашу думку, виявилися три з них: технічні аспекти, які впливають на можливість відвідування онлайн занять, відчуття ізоляції, зумовлене недостатньою кількістю інтеракції як з викладачами, так і з одногрупниками та зниження рівня мотивації до навчання зі сторони курсантів.

Звісно, технічні виклики подолати повністю не в наших силах, проте керівництво ХДМА зробило все можливе для забезпечення якісної організації освітнього процесу для викладачів та для студентів. Починаючи з 2022-2023 навчального року кожен викладач отримав доступ до ліцензійної версії платформи Zoom для проведення занять з курсантами

без перебоїв та обмежень в часі, з доступом до всіх можливих функцій цього електронного ресурсу. Крім того, на платформі Moodle створено чіткий розклад навчальних занять, в якому розміщені посилання на Zoom зали кожного викладача. Це дозволило оптимізувати організаційний аспект проведення навчальних занять, надало змогу курсантам покращити свої навички планування часу, розвивати дисциплінованість та самоконтроль при виконанні певного розкладу. Усвідомлення часових термінів та дедлайнів виконання привчає курсантів правильно пріоритетувати завдання та планувати свою навчальну діяльність якнайефективніше. Нажаль, через нестабільний інтернет зв'язок, відсутність енергопостачання не всі курсанти мали змогу приєднатися до онлайн занять за встановленим розкладом, а отже не мали змоги проходити навчальний матеріал з усією групою. Для подолання цієї перешкоди та забезпечення кожного курсанта всіма необхідними навчальними матеріалами, викладачами кафедри було прийнято рішення про створення електронних курсів на LMS Moodle, що уможливило поєднання синхронного та асинхронного навчання та засвоєння здобувачами освіти навчального матеріалу відповідно до програми незалежно від місця та умов їх перебування. Тобто, ті курсанти, які через певні технічні труднощі або інші обставини не змогли приєднатися до онлайн заняття з викладачем, проходять пропущений урок/уроки самостійно, мають доступ до всіх навчальних ресурсів необхідних для цього. Відстежити, який саме урок/уроки треба пройти досить легко, користуючись розміщеною на платформі Moodle таблицею-планом навчальних занять.

Ще одна складність, з якою стикнулися курсанти при переході на онлайн навчання, це відчуття ізоляції, зумовлене недостатньою інтерацією як з викладачем, так і з одногрупниками. При відвідуванні академії під час офлайн навчання курсанти мали можливість постійного спілкування один з одним, могли звернутися з питаннями та проханнями про допомогу до викладачів та лаборантів на кафедрах, до представників деканатів та інших структурних підрозділів за необхідності. Наразі, перебуваючи в різних містах, а подекуди й в різних країнах, таке міжособистісне спілкування критично знизилося. Тож, зі своїми курсантами вирішили спробувати підтримувати спілкування в позааурочний час через месенджери типу Telegram. Було створено групи, в яких обговорювалися різні теми, пов'язані з навчанням, майбутньою практикою, обмінювалися порадами щодо підготовки проектів, тощо. Головною вимогою до усіх учасників чату було використання англійської мови та дотримання етики спілкування. Результатом таких неформальних бесід та обговорень стало психологічне відчуття залученості та приналежності до групи. Курсанти ділилися своїми досягненнями, цікавими моментами з життя, планами та побоюваннями, підтримували один одного. А, найголовніше, покращився їх рівень володіння англійською мовою, адже кожного разу, маючи сумніви в правописі слова чи в тому, яку граматичну конструкцію використати, вони консультувалися зі словниками, підручниками з граматики, тощо.

Таке неформальне спілкування підвищувало рівень згуртованості курсантів в групі, забезпечувало їхню залученість, проте не могло повною мірою вирішити третьої, найкритичнішої, на нашу думку, складності онлайн навчання – зниження рівня мотивації, зумовлене відсутністю фізичної присутності викладача та одногрупників, втратою відчуття серйозності того, що відбувається, спокусою можливості пропустити заняття, пояснивши їх технічними проблемами, тощо. Отож, викладачеві необхідно докладати набагато більше зусиль для підтримки рівня мотивації та зацікавленості здобувачів освіти під час онлайн навчання. В нашому випадку, для подолання або, принаймні, мінімізації цієї перешкоди вдавалися до спроб перерозподілу відповідальності, покладання більшої її частини (аніж за умови офлайн навчання) саме на курсантів, проявляючи тим самим довіру до них, формуючи в них готовність нести відповідальність за свої вчинки, яка є необхідною професійною якістю майбутнього офіцера морського флоту. З цією метою на початковому етапі встановлювалися чіткі короткотермінові цілі, обговорювалися шляхи їх досягнення, контролювався результат. Наприклад, курсантам пропонувалися індивідуальні або групові

проекти (підготувати детальний опис конкретного вантажного судна при вивченні теми Ship Arrangement або створити постер-пам'ятку щодо основних правил безпеки при виконанні того чи іншого виду робіт на палубі при вивченні теми Personal Safety). В подальшому, можна запропонувати курсантам взяти на себе пошук цікавих новин та кейсів пов'язаних з морською індустрією для обговорення на занятті, спонукаючи їх таким чином брати на себе все більше відповідальності за своє навчання. Головною умовою для підтримки високого рівня мотивації є залучення активних стратегій навчання, які сприятимуть розвитку критичного мислення курсантів, розвитку їх інтелектуальних здібностей, що дозволить їм швидко адаптуватися до мінливих та непередбачуваних обставин повсякденного та професійного життя. Активне залучення до виконання креативних професійно-орієнтованих проєктів та завдань дозволить їм усвідомити результати та перспективи свого навчання [2, 6], сформуванню та ефективно використовувати механізм пошуку, аналізу, трансформації та практичного застосування інформації для вирішення конкретних практичних, професійно значущих задач. Таким чином ми не лише підвищуємо рівень залученості курсантів в освітній процес, збільшуємо їх мотивацію до навчання тут і зараз, але й водночас формуємо в них вміння навчатися, вчимо їх самостійно розвивати свої знання, уміння та компетенції залежно від тих актуальних змін, які відбуваються в їх професійному середовищі, а отже – формуємо усвідомлення необхідності неперервної професійної освіти та самовдосконалення, самоосвіти протягом всього життя.

Безумовно, дистанційне навчання не може бути повноцінною альтернативою очному навчанню в закладі освіти, особливо, коли мова йде про вищу професійну освіту, яка вимагає формування специфічних практичних навичок. Проте, на жаль, сьогодні є університети, і Херсонська державна морська академія є одним з них, які мусили втілити «мінімальну» або «напіввіртуальну» модель релокації [1, 88], а тому викладачі та студенти, незалежно від їхнього місцезнаходження, все ще працюють у дистанційному форматі. Тож маємо продовжувати роботу з пошуку методів та прийомів підвищення ефективності освітнього процесу, створювати такі умови, за яких курсанти зможуть навчитись самостійно вивчати навчальний матеріал, нести відповідальність за свій рівень готовності до заняття та набути навичок тайм-менеджменту для ефективного планування свого часу.

Список літератури:

1. Вища освіта в Україні: зміни через війну: аналітичний звіт / Є. Ніколаєв, Г. Рій, І. Шемелинець. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2023. 94 с.
2. Кремень В. Г. Нові вимоги до якісної освіти. Освіта України. Київ, 2006. №45/46. С. 6 – 7.
3. Voitovska O., Kovalova K., Kuleshova V., Kravchuk O., Moroz O. Distance learning in COVID-19 context. *International Journal of Health Sciences*. 2022. № 6(1). P. 187-195. URL: <https://sciencescholar.us/journal/index.php/ijhs/article/view/3711> doi.org/10.53730/ijhs.v6n1.3711